

NICOLAE IUGA

Moshe Idel, Maimonide și mistica evreiască, trad. rom. Mihaela Frunză, Ed. Dacia, Cluj, 2001

Este unanim răspândită și acceptată ideea că, printre savanții contemporani, Moshe Idel este un nume de referință în ceea ce privește filosofia cabalei. Un domeniu extrem de dificil, rafinat, esoteric, de care nu te poți apropia fără o solidă cunoaștere a culturii iudaice, a limbii și religiei acestei culturi. Pentru neofiți poate că este utilă, ca exercițiu propedeutic, frecventarea scrierilor lui Maimonide, gânditorul iudaic medieval (sec. al XII-lea) racordat, prin influențe aristotelice, la filosofia universală. Cartea lui Moshe Idel *Maimonide și mistica evreiască* facilitează, în opinia noastră, acest contact mijlocit cu cabala, via Maimonide; mai mult, revelează înrudirea lăuntrică dintre acel mare autor supranumit Vulturul și curentul profund și de durată al cabalei.

Moshe Idel abordează, în această carte, apariția cabalei ca o dublă reacție a acesteia față de modul de gândire al lui Maimonide. Etimologic, *kabbalah* înseamnă în ebraică pur și simplu tradiție. Mulți dintre primii cabaliști s-au numit astfel, iar demersul lor s-a numit cabala, pentru că aceștia s-au decis să dezvăluie unele tradiții mistico-esoterice mai vechi, ca reacție la interpretarea relatării Genezei propusă de către Maimonide în spirit aristotelic¹. Monografia lui Moshe Idel reprezintă prima tratare detaliată a temei.

Idei precabalistice existau de secole, constituind conținutul unor tradiții esoterice care circulau oral, care nu erau nici fixate în scris și nici învățate din cărți, ci “din gura” unui maestru. Apoi, “mistica evreiască își are rădăcinile în Biblia însăși”². Principalele teme esoterice de acest fel sunt două la număr: *maase Beresit* referitoare la Creația prezentată în primul capitol al Genezei și *maase Merkava* (Carul divin), o interpretare a celebrei viziuni a profetului Ezechiel. Așadar, o interpretare prin prisma filosofiei lui Aristotel a unor teme străvechi ale gândirii ebraice este ceea ce a generat apariția cabalei³. Consecințele sunt importante, atât pentru cultura iudaică în particular, cât și pentru cultura și filosofia universală. În interiorul iudaismului, apariția literaturii cabalistice echivalează, în opinia unora, cu o adevărată “Renaștere” evreiească⁴. În al doilea rând, în planul istoriei filosofiei universale, Maimonide atinge performanța a ceea ce s-a numit mai târziu sistem filosofic. Maimonide îl concepe pe Dumnezeu, în spirit aristotelic, ca pe o existență ce nu are o cauză exterioară. Cinci veacuri mai târziu, Spinoza va defini substanța ca ceva care există în sine și pentru sine și nu are nevoie de concep-

Nicolae Iuga,
Associate Professor, Ph.D.,
“Vasile Goldiș” University,
Arad, Romania. He is
author of the books:
Intoarcerea Casandrei
(1999), *Profesorul și sirena*
(2001), *Filosofia contemporană despre morală creștină* (2002), *La porțile Occidentului* (2003), *Cercul și Copacul. Repere pentru o monografie a esotericului* (2005), *Bisericile creștine tradiționale spre o etică globală* (2006), *Le Cercle et l'Arbre de la Vie. Essais sur les racines de l'ésotérisme dans la philosophie antique* (2006).

Keywords:
Maimonides, Jewish philosophy, Jewish mysticism, kabbalah, Moshe Idel

mul altui lucru spre a fi format⁵. Astfel, Maimonide ni se relevă ca fiind una dintre verigile de legătură dintre Aristotel și Spinoza, dintre antichitate și modernitate.

În al doilea rând, Moshe Idel evidențiază și un alt aspect al problemei. Cabaliștii considerau că procesul Creației din Geneză (*maase Bereșit*) nu este o cosmogonie în maniera mitologiei și filosofiei grecești, ci că aici sunt tratate procese intradivine⁶. Într-adevăr, în Geneză Dumnezeu este desemnat prin cuvântul *Elohim*, care este un plural. Dumnezeu Însuși vorbește cu sine folosind pluralul, de exemplu: “Să facem om după chipul și asemănarea Noastră” (Geneza I, 26) etc. Or, Maimonide a ignorat interpretarea mistică a Creației, avansând în locul acesteia o interpretare filosofică, în care Creația este reprezentată ca un raport al lui Dumnezeu cu lumea, nu ca un proces cosmogonic intradivin. Dar ce presupune procesul intradivin? În cabala sunt reprezentate patru lumi succesive, prin care se manifestă Infinitul în finit. Emanația (*atzilut*) lumii nu provine nemijlocit de la Dumnezeu, ci de la *Sefirot* (idei, modele). Sefiroții, zece la număr, constituie intermediarul prin care Dumnezeu “iradiază” elementele universului, fără a-și diminua cu nimic puterea Sa⁷. Prin urmare, cabaliștii vedeau în interpretarea filosofică a relatării Creației o devalorizare a semnificațiilor secrete conținute în teosofia sefirotă.

În această carte a sa, *Maimonide și mistica evreiască* Moshe Idel ne relevă, într-un tablou amplu, erudit și convingător, rolul important jucat de către Maimonide nu doar în plan filosofic, ci și în impulsul dat de către acesta dezvoltării misticii evreiești de factură cabalistică.

Note

¹ Moshe Idel, *Maimonide și mistica evreiască*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001, p. 6 sq.

² I. Epstein, *Iudaismul*, Hasefer, București, 2001, p. 290 sq.

³ I. Epstein, *Iudaismul*, Hasefer, București, 2001, pag. 290 sq.

⁴ Ibidem, p. 11.

⁵ Spinoza, *Etica*, E.S.E., București, 1981, p. 5.

⁶ Moshe Idel, *Maimonide și mistica evreiască*, p. 19.

⁷ I. Epstein, *Iudaismul*, p. 303.